

Profesjonen som mistet magien

Poeten John Keats likte aldri at Isaac Newton kunne, på et helt grunnleggende og detaljert nivå, forstå hvordan regnbuens farger ble til. Han var engstelig for at regnbuen skulle tømmes for mystikk og estetikk, og dermed ødelegge magien ved den. De fleste av oss klarer likevel ikke bare å nyte regnbuen til sitt fulle i dag, men i tillegg verdsette at vi nå skjønner noe fundamentalt av lysets gjemte egenskaper.

✍ **QALBI KHAN, FØRSTEAMAUENSIS I ORAL ANATOMI, DET ODONTOLOGISKE FAKULTET, UNIVERSITETET I OSLO**

Slik er det kanskje også med basalfagene innen helseprofesjonene. Disse fagområdene som beskriver hvordan ting fungerer på et grunnleggende nivå i oss, i form av fysiske krefter på molekylært nivå, celleånding og sitronsyresyklus, cellestruktur og genetikk, embryologi og morfologi, anatomi og mikroskopi, og ikke minst, bakterier og immunforsvar. Mitt inntrykk er at disse fagene, som bygger vår grunnleggende forståelse innen vår profesjon, hverken møtes med Keats-lignende redsel for å bli frarøvet magi eller med Newtonsk nysgjerrighet. De møtes med et gjesp. Hvis så, er det en varslet katastrofe for profesjonen vår.

Tannlegeyrkets dualitet er ikke nytt. Er vi håndverkere (klinikere) eller er vi helsefagarbeidere? Sannheten er at vi er begge deler. Derfor trengs faglig påfyll for begge disse aspektene. Utdanningsinstitusjonene kan styre og vektlegge hva slags kunnskap som skal være essensielt for tannlegene, men som ferdigutdannede tannleger er vi selv ansvarlige for kunnskapsinnhentingen. Hvorfor er det da slik at interessen for håndverket forblir, mens den for de odontologiske basalfagene, som jo er den delen som styrker vår helsefagkompetanse mest, er så forsvinnende liten innad i miljøet?

Høsten 2023 ble det avholdt et etterutdanningskurs for tannpleiere i basale odontologiske fag, i regi av Institutt for oral biologi ved Det odontologiske fakultet ved Universitetet i Oslo. Ikke bare ble det fulltegnet på kort tid, det ble også kø for neste kurs. Dette indikerer at tannpleiere ser viktigheten i å forstå ting på grunnleggende nivå, noe som også ble reflektert i evalueringen av kurset i ettertid. Det at tannpleiere ser den kliniske relevansen av slik kunnskap, spesielt i tiden etter sin utdanning, vitner om at de nå (etter å ha vært klinisk aktive) også har flere knagger å henge denne kunnskapen på. Det er gode nyheter. Men hva med tannlegene?

Når medlemmene hos NTF fyller ut evalueringsskjemaer fra etterutdanningskurs er det tydelig at et flertall ønsker foredrag om moderne teknologiske løsninger og demonstrasjoner av teknikker (gjerne av en eller to sjarmerende og joviale private tannleger) om hvordan de velger å legge fyllingene på sin klinikk. Ofte ønskes det faktisk «minst av alt» basalfaglig innhold fra en forsker. Vi tannleger er altså på vei til å bli en gjeng som nøyer oss med «tech og teknikk» fremfor «fag og forskning». Vil vi virkelig det? Hvor har vi i så fall tenkt å plassere evidensbasert odontologisk grunnforskning i kunnskapsrepertoaret vårt?

Nettverkskonferansen innen odontologisk forskning i april 2024, hadde ca. 150 besøkende, de fleste av dem var knyttet til en forskningsinstitusjon (altså ikke mange «rene» tannleger besøkte dette). Det burde være oppsiktsvekkende at de mest prestisjefylte odontologiske forskningsmiljøene i Norge hadde én ting til felles: et tungt basalfaglig innhold. Skal man drive med benregenerering, er det essensielt å forstå hva osteoblaster er og gjør. Nye biomaterialer krever en dyp forståelse av fysikk og biokjemi. Og erosjonsskaders profylaktiske behandling forstås best når sett gjennom scanningselektronmikroskop.

Ved den samme konferansen ble det også hvisket i gangene om at det var bedre å la andre enn tannleger forske på disse tingene, da tannlegeforskere ser ut til å assosiere seg mer som kliniske håndverkere enn helsefagarbeidere. Ringvirkningene av dette kan bli store. Om odontologisk forskning gjøres utelukkende av andre enn odontologer, er det lettere å dreie også fokus og ressurser vekk fra de spørsmålene som opptar oss tannleger mest. Det odontologiske fundamentet kommer til å bli kraftig svekket.

Så? Foreslås det at vi skal sitte timevis og studere mikrostruktur og cellebiologi ved neste landsmøte? Nei. Selvfølgelig er klinikk og pasientbehandlingen det som burde oppta det meste av agendaen.

Det er der vi bruker størsteparten av vår arbeidstid. Men vi er nødt til å også å kunne porsjonere inn det basale. Den moderne pasienten bombarderes med diverse helsenytt gjennom sosiale medier, slår hyppig opp på nettsidene om hvordan ting henger sammen, og stiller derfor stadig krevende faglige spørsmål til tannlegen. Vi kan ikke risikere å se usikre ut i møte med dem. Det vil skade tilliten til hele profesjonen. Det å forstå det helhetlige bildet, er å gjøre oss alle en tjeneste.

Så hvordan kan det løses helt konkret? Det er viktig at tannleger selv signaliserer at de kan tenke seg noe mer odontologisk-basalfaglig innhold i etterutdanningen. Samtidig blir det NTFs fag og etterutdanningsutvalgs (FEUs) oppgave å satse på og finne gode foredragsholdere for å gjøre det hele interessant og proporsjonere frem riktig mengde av det, i et ellers klinisk tungt etterutdanningsprogram. I dag settes det av, så i si, ingen ressurser til å finne gode foredragsholdere innen «fag og forskning». Det må endres.

Et enkelt oppsett for kurs/foredrag kunne deretter være å invitere en fagkyndig forsker til å holde en kort ingress (på 10 min.) med det formål å repetere og oppdatere det grunnleggende i temaet (la oss si om emaljeprismer og hva som er nytt innen emaljeforskning), før et 40 min. langt klinisk relevant foredrag om hvordan syreskader burde hamles opp med i den kliniske hverdagen. Verre er det ikke. Men det MÅ altså også signaliseres fra medlemmene! NTF er og forblir en forening for medlemmene sine.

Som helsefagpersoner er vi alltid en gjeng med Newtons, men som ser ut til å ikke lenger interessere seg for grunnleggende og detaljert kunnskap. Kanskje fordi det ikke alltid er like lett å fatte, se relevansen av det eller bli underholdt av den. Men det gjør ikke denne kunnskapen mindre essensiell. Viktigst av alt er at fraværet av den vil gjøre tannlegeyrket vårt både fattigere og mindre seriøst. Og for flere av oss, tør jeg å påstå, også mindre magisk.